

Luchtverontreiniging, gezondheid en luchtkwaliteitsnormen in de Europese Unie

Wat u moet weten om ziektepreventie te versnellen

Waarom is luchtverontreiniging een gezondheidsprobleem?

Luchtverontreiniging - vooral hardnekkige en langdurige - is volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de tweede belangrijkste doodsoorzaak door niet-overdraagbare (niet-infectieuze) ziekten (NCD's). Het verhoogt het risico op ischemische hartziekten, beroertes, chronische obstructieve longziekten en longkanker.

Wat zijn de belangrijkste luchtverontreinigende stoffen en de gevolgen daarvan voor de gezondheid?

Tot de belangrijkste verontreinigende stoffen behoren fijnstoffen, stikstofdioxide (NO_2), ozon (O_3) en zwaveldioxide (SO_2). Kortstondige en langdurige blootstelling aan deze verontreinigende stoffen wordt in verband gebracht met hart- en vaatziekten, beroertes, COPD (chronisch obstructieve longziekte), longkanker, astma, verminderde longfunctie, effecten op de zich ontwikkelende hersenen en het centrale zenuwstelsel, een verhoogd risico op vroeggeboorte en een lager geboortegewicht. Van de verschillende verontreinigende stoffen leidt $\text{PM}_{2.5}$ tot de grootste last voor de gezondheid, aangezien deze minuscule deeltjes in de bloedbaan terecht kunnen komen.

Hoe beïnvloedt luchtverontreiniging de gezondheid in de EU?

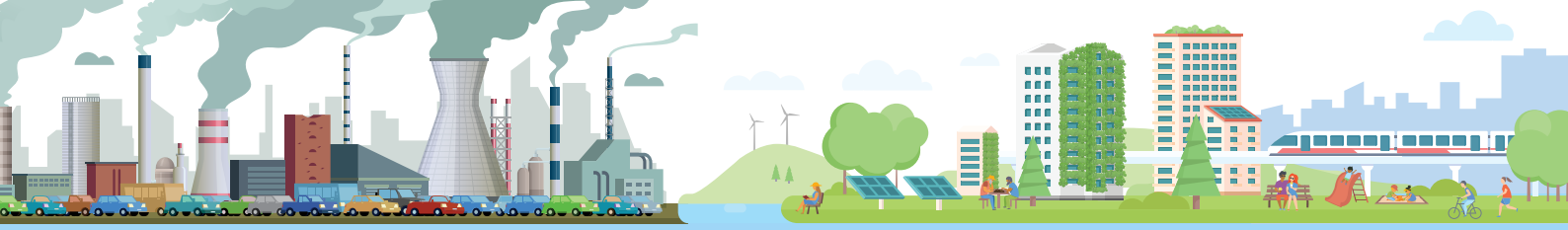
Luchtverontreiniging is de grootste milieurisicofactor voor de gezondheid in de EU en veroorzaakt jaarlijks 400.000 vroegtijdige sterfgevallen. De gezondheidskosten als gevolg van luchtverontreiniging worden geraamd op 940 miljard euro per jaar. Over het geheel genomen is de last voor de gezondheid als gevolg van luchtverontreiniging hoger in Oost-Europa dan in West-Europa.

Wie wordt het meest getroffen?

Luchtverontreiniging treft iedereen, maar heeft een bijzonder schadelijk effect op kwetsbare groepen, zoals ouderen en mensen met reeds bestaande aandoeningen, kinderen en mensen die in een sociaaleconomisch achtergestelde omgeving leven.

Wat doet luchtverontreiniging met kinderen?

Blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen kan het risico dat een kind astma ontwikkelt en het aantal en de ernst van astma-aanvallen vergroten, en kan het leervermogen en de ontwikkeling van het hart, de hersenen en het zenuwstelsel van een kind beïnvloeden. Zelfs kinderen in de baarmoeder kunnen worden beïnvloed: wanneer zwangere vrouwen ongezonde lucht inademen kunnen kinderen vroeger worden geboren, of met een lager geboortegewicht, waardoor het risico op ziekten tientallen jaren later toeneemt.

Hoe hang luchtverontreiniging samen met ongelijkheden op gezondheidsgebied?

Talrijke Europese studies hebben aangetoond dat de luchtkwaliteit meestal slechter is in de gebieden waar de meest achtergestelde bevolkingsgroepen wonen. Dit wordt ook weerspiegeld door verschillen in $PM_{2,5}$ -niveaus in heel Europa: de meest vervuilde regio's hebben gemiddelde concentratieniveaus die meer dan twee keer zo hoog zijn als de minst vervuilde regio's, met aanzienlijk hogere blootstellingsniveaus in sociaal achtergestelde gebieden.¹ In de Ostrava-verklaring over milieu en gezondheid hebben de lidstaten in de Europese regio van de WHO zich ertoe verbonden om "rekening te houden met gelijkheid, sociale inclusie en gendergelijkheid in ons beleid op het gebied van milieu en gezondheid"².

Hoe hangt luchtvervuiling samen met klimaatverandering?

De belangrijkste oorzaak van klimaatverandering is de verbranding van fossiele brandstoffen, die ook een belangrijke bijdrage levert aan luchtvervuiling; inspanningen om het ene te verminderen, kunnen het andere verbeteren. Volgens een recente schatting was de verbranding van fossiele brandstoffen in 2018 verantwoordelijk voor ongeveer 8,7 miljoen doden.

Wat zijn de belangrijkste bronnen van luchtverontreiniging die van invloed zijn op de gezondheid in de EU?

De belangrijkste bronnen zijn het wegverkeer op fossiele brandstoffen, de verbranding van fossiele brandstoffen voor energieproductie en verwarming, de verbranding van biomassa en de landbouw.

Waarom is luchtverontreiniging vooral een probleem in steden?

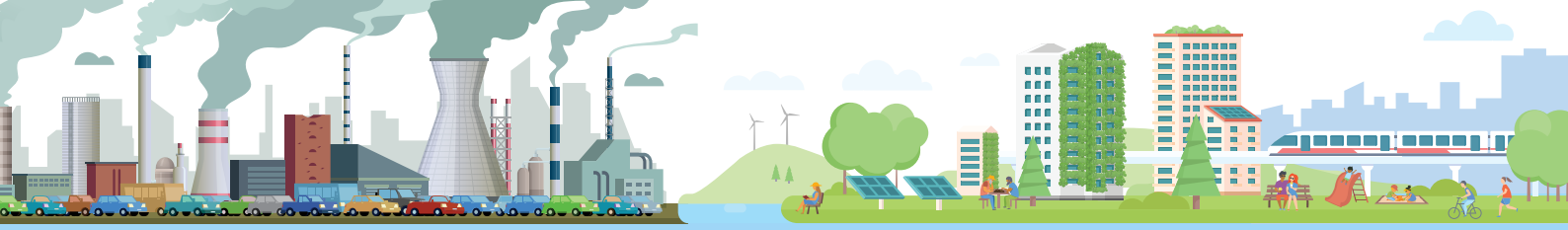
De meerderheid van de mensen in de EU woont in een stedelijke omgeving, en hun aantal zal naar verwachting alleen maar toenemen. Volgens het Europees Milieuagentschap hadden in 2020 slechts 127 van 323 steden aanvaardbare niveaus van $PM_{2,5}$ (afgemeten aan de richtsnoeren van de Wereldgezondheidsorganisatie); de luchtverontreinigende stof met de grootste impact op de gezondheid in termen van ziekte en vroegtijdige sterfte.

De concentraties luchtverontreinigende stoffen zijn de afgelopen tien jaar verbeterd, dus is dit echt nog steeds een probleem voor de volksgezondheid?

Terwijl de uitstoot van verontreinigende stoffen is gedaald en de niveaus voor sommige verontreinigende stoffen zoals fijnstof in de EU zijn gedaald, liggen ze nog steeds boven de door de WHO aanbevolen niveaus die nodig zijn om de gezondheid te beschermen. Bovendien is de last voor de gezondheid zeer hoog gebleven en bewijst dit dat zelfs lagere niveaus van vervuiling schadelijk zijn voor de gezondheid.

¹ Environmental health inequalities resource package. A tool for understanding and reducing inequalities in environmental risk. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2019.

² Declaration of the Sixth Ministerial Conference on Environment and Health, https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0007/341944/OstravaDeclaration_SIGNED.pdf

Hoe wordt er in de EU toezicht gehouden op de luchtkwaliteit?

De meeste EU-landen beschikken over een netwerk van officiële meetstations voor de luchtkwaliteit, gebaseerd op de eisen die in de desbetreffende EU-wetgeving zijn vastgesteld, en verstrekken deze informatie ook aan het publiek. Maar vaak zijn er hiaten in wat de officiële meetstations bestrijken; bijvoorbeeld wanneer ze zich niet op de meest vervuilde plaatsen in een stad bevinden. De laatste tijd hebben zogenaamde “burgerwetenschapsprojecten” mensen in staat gesteld zelf de luchtkwaliteit te controleren met professionele apparatuur, en die informatie te gebruiken om hun niveau van blootstelling te bepalen, of een andere manier te kiezen om naar het werk, naar school enz. te reizen.

Hoe is de Wereldgezondheidsorganisatie actief voor een gezonde luchtkwaliteit?

De WHO evalueert regelmatig al het beschikbare onderzoek naar het effect van luchtverontreinigende stoffen op de gezondheid van mensen. Op basis van dit uitgebreide, diepgaande onderzoek van de wetenschappelijke literatuur heeft zij onlangs haar nieuwe richtsnoeren gepubliceerd voor de concentraties van geselecteerde luchtverontreinigende stoffen.

Wat is het belang van deze WHO-richtsnoeren voor de luchtkwaliteit?

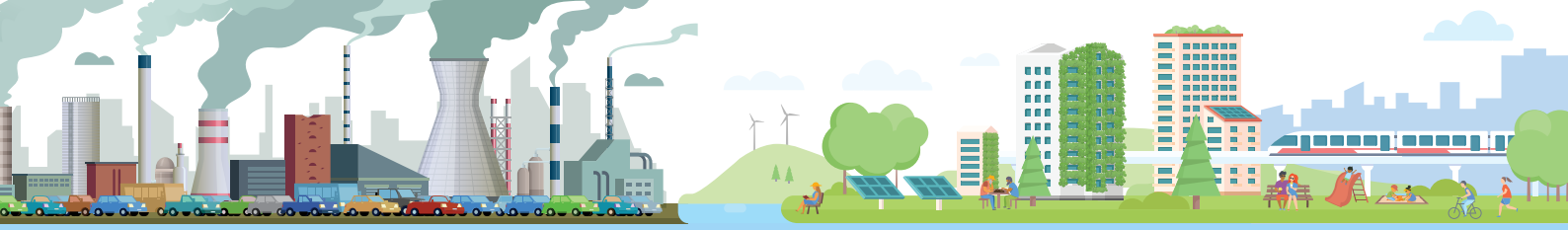
Ze zijn van hoge methodologische kwaliteit en zijn ontwikkeld via een transparant, op bewijsmateriaal gebaseerd beoordelingsproces. De WHO-richtsnoeren kunnen worden beschouwd als de gouden standaard voor wetenschappelijk onderbouwde besluitvorming over luchtkwaliteit, aangezien ze gericht zijn op wat het beste is voor de gezondheid van mensen, op basis van de meest recente wetenschappelijke gegevens.

Zijn deze wetenschappelijk gefundeerde richtsnoeren terug te vinden in de EU-wetgeving?

Slechts gedeeltelijk. De huidige EU-normen voor luchtkwaliteit zijn het resultaat van een politiek compromis en verschillen voor belangrijke verontreinigende stoffen, vooral voor $PM_{2.5}$.

In hoeverre verschillen de grenswaarden van de EU van de wetenschappelijk gefundeerde richtsnoeren van de WHO?

In de huidige EU-richtlijn is bijvoorbeeld de maximaal toegestane concentratie van fijnstoffen in de lucht vastgesteld op $25 \mu g/m^3$ voor het hele jaar, terwijl de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) een veel strengere richtsnoer van $5 \mu g/m^3$ hanteert.

Wat doet de EU om de gezondheid beter te beschermen?

De EU gaat de luchtkwaliteitsnormen van het blok volgend jaar herzien (het wetgevingsvoorstel wordt in het najaar van 2022 verwacht). De Europese Green Deal en het onlangs goedgekeurde EU-actieplan voor nulverontreiniging omvatten de verbintenissen om de huidige EU-normen voor luchtkwaliteit beter af te stemmen op de aanbevelingen van de WHO. Ziekten en vroegtijdige sterfte kunnen alleen optimaal worden voorkomen door de EU-normen volledig in overeenstemming te brengen met de wetenschappelijk onderbouwde WHO-waarden.

Hoe kunnen de ministeries van Volksgezondheid bij dit proces en bij de ziektepreventie rond luchtverontreiniging worden betrokken?

Het uitspreken van steun voor een volledige afstemming op de WHO-richtsnoeren is de beste en enige manier om een zo groot mogelijke bescherming van de gezondheid te waarborgen. Dit kan in de vorm van een publieke verklaring van de ministers van Volksgezondheid, inbreng in de openbare raadpleging (die naar verwachting in het derde kwartaal van 2021 van start zal gaan) of de goedkeuring van conclusies van de Europese Raad.

De ministers van Volksgezondheid kunnen ook proberen formeel betrokken te worden bij de bepaling van het standpunt van een land over de nieuwe EU-richtsnoeren voor luchtkwaliteit, door regelmatig van gedachten te wisselen met de ministers van Milieu.

Ministeries van Volksgezondheid kunnen verder preventieve maatregelen voor de luchtkwaliteit opnemen in de nationale gezondheidsprogramma's, of ambitieuzere nationale bijdragen voor de vermindering van de CO₂-uitstoot ondersteunen, en zo bijdragen aan zowel het schoner maken van de lucht als klimaatmaatregelen.

Health and Environment Alliance (HEAL)

Avenue des Arts 7/8

1210 Brussels, Belgium

Phone: +32 (0)2 329 00 80

E-mail: info@env-health.org

Contact:

Vijoleta Gordeljevic,

Health and Climate Change Coordinator

E-mail: vijoleta@env-health.org

 @HealthandEnv

 @healthandenvironmentalliance

HEAL gratefully acknowledges the financial support of the European Union (EU) and the Climate Works Foundation for the production of this publication. The responsibility for the content lies with the authors and the views expressed in this publication do not necessarily reflect the views of the EU institutions and funders. The European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency (CINEA) and the funders are not responsible for any use that may be made of the information contained in this publication.

HEAL EU transparency register number: 00723343929-96

